

Lausuntopyyntö hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

VN/33727/2023

Kiinteistöyönantajat ry kiinteistöalan työnantajayritysten työmarkkinajärjestönä ja kiinteistöpalvelualan yritysten toimialajärjestönä kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä laiksi ammatillisen koulutuksen toiminnanohjauksen kokeilusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi.

Kiinteistöyönantajat on osallistunut aktiivisesti useisiin hallituksen esityksen valmisteluun liittyneisiin keskusteluihin ja syksyllä 2023 toteutettuun verkkoavoriheen.

Kiinteistöpalveluala tuottaa arvoa suomalaisten arkeen kiinteistöjen hoito- ja ylläpitopalveluilla, erilaisilla toimitila- ja käyttäjäpalveluilla sekä kiinteistöjen hallinnointipalveluilla. Valtaosa toimialan yli sadantuhannen henkilön työvoimasta toimii tehtävissä, jotka edellyttävät ammatillista osaamista. Alan monimuotoiset yritykset ovat merkittäviä maahanmuuttajien työllistäjiä Suomessa. Ulkomaalaisten osuus alan työvoimasta on yli 22 prosenttia. Pääkaupunkiseudulla ja kasvukeskuksissa osuus on huomattavasti suurempi ja sen ennakoitaan kasvavan edelleen. Suurin osa Kiinteistöyönantajien jäsenyritysten palveluista tuotetaan B to B-palveluina, usein erittäin vaativissa kohteissa eri puolilla Suomea. Monipuolisen alan monipuolissa kohteissa ja tehtävissä pärjääminen edellyttää, että työntekijät ovat ammattiosaajia työtehtävissään.

Kiinteistöpalveluala on huoltovarmuuden kannalta merkittävä tukipalveluala, joten sen osaamistarpeisiin vastaaminen riittävällä ja laadukkaalla ammatillisen koulutuksella on välttämätöntä yhteiskunnan toimivuuden ja turvallisuuden varmistamiseksi.

Kiinteistöyönantajat pitää uudistuksen taustalla olevia hallitusohjelmataavoitteita toimialan näkökulmasta pääosin myönteisinä. On tärkeää, että koulutuksen järjestäjien kannustimia vahvistetaan siten, että opiskelijoita saadaan suorittamaan työelämälähtöisiä opintoja, valmistumaan ja työllistymään työvoimaa jatkuvasti tarvitsevalle kiinteistöpalvelualalle.

Rahoitusjärjestelmä

Kiinteistöyönantajat pitää hallituksen esityksen rahoitusjärjestelmää koskevia ehdotuksia hyvinä, sikäli kuin ne ohjaavat koulutuksen järjestäjien toimintaa erityisesti työelämässä pärjäämistä tavoittelevaan ja työelämää palvelevaan suuntaan. Kiinteistöyönantajat pitää myönteisenä, että rahoitusjärjestelmässä kiinnitetään aiempaa enemmän huomiota toiminnan vaikuttavuuteen. Erityisesti rahoitusosuuksiin esitetty tutkinnon ja tutkinnon osia suorittaneiden työllistymiseen liittyvä korotus on kiinteistöpalvelualan näkökulmasta tärkeä, vaikka se voisi olla esitettyä vieläkin suurempi (50/25/25).

Koska valtaosa kiinteistöpalvelualalle työllistyvistä on aikuisväestöä, rahoitusta pitää ohjata tulevaisuudessa nuorten ohella myös aikuisopiskelijoiden ammatillisen osaamisen vahvistamiseen. Tutkintojen kustannusryhmittelyyn ja opiskelijamaksujen poistoon liittyvien uudistusehdotusten yhtälö ei saa johtaa siihen, että koulutuksen järjestäjät jättävät koulutustarjonnassaan paitsioon kiinteistöpalvelualalle kriittiset ammatti- ja erikoisammattitutkinnot.

Kiinteistöpalveluala tarvitsee erityisesti vahvaa ja laadukasta ammattiosaamista. Kiinteistöyönantajat muistuttaa, että mahdollisuus jatko-opintoihin ammatillisen koulutuksen sisällä on kiinteistöpalvelualalle tärkeämpää kuin monelle muulle toimialalle. Alan ammatti- ja erikoisammattitutkinnoille, joilla syvennetään aikaisempaa ammatillista osaamista, on näin ollen tarve myös jatkossa. Pelkästään jatkuvaan oppimiseen tähtäävä täsmä- tai täydennyskoulutus ei riitä tuottamaan kaikkea sitä osaamista, jota kovaa vauhtia teknistyvän palvelualan työtehtävissä tarvitaan ja jota asiakkaat palveluntuottajilta vaativat.

Korkeakoulutus ei ole kiinteistöpalvelualan ammattiosaamista edellyttävissä tehtävissä yleensä relevantti vaihtoehto. Tarjolla ei ole ainakaan toistaiseksi suoria jatkoväyliä oman alan korkeakoulututkintoihin. Vaikka alan perustutkinnon jälkeen esimerkiksi restonomi (AMK), tradenomi (AMK) ja insinööri (AMK) opinnot suorittaneita etenee erilaisiin toimihenkilö-, projekti- ja päällikkötehtäviin, mahdollisuus pystyä suorittamaan perustutkinnon jälkeen oman alan ammatti- tai erikoisammattitutkinto on suorittavan tason tehtävien kannalta myös tulevaisuudessa välttämätön.

Ammatillisen koulutuksen kokeilua koskevat säädösehdotukset

Kiinteistötyönantajat pitää hallituksen esityksen ammatillisen koulutuksen toiminnanohjaukseen liittyvää kokeilua tervetulleena, mutta muistuttaa samalla, että kokeilun aikana pitää käydä riittävää vuoropuhelua työelämän kanssa ja kerätä systemaattisesti työelämäkumppaneiden palautetta siitä, parantaako kokeiltava ohjausmalli tosiasiaa koulutuksen laatua, vaikuttavuutta ja saavutettavuutta.

Monimuotoiselle ja maahanmuuttajavaltaiselle kiinteistöpalvelualalle on tärkeää, että voimassa olevan lainsäädännön keskeinen tavoite: koulutuksen järjestäjille tarjottavat aiempaa laajemmat mahdollisuudet suunnata koulutustarjontaansa alueellisen ja valtakunnallisen tarpeen mukaisesti, toteutuu käytännössä. Tärkeää on niin ikään, että ehdotettuun kokeiluun valittavat mutta myös sen ulkopuolelle jäävät koulutuksen järjestäjät tekevät vahvaa yhteistyötä sekä keskenään että tulevien 45 työllisyysalueen kanssa.

Kiinteistötyönantajat ja sen jäsenyritykset ovat jo vuosia peräänkuuluttaneet muun muassa sitä, että koulutuksen järjestäjien tutkintokielestä voitaisiin sopia raskaan ja pitkäkestoisen järjestämislupamenettelyn sijaan kulloisenkin alueellisen ja työpaikkakohtaisen tarpeen mukaan koulutuksen järjestäjän ja yritysten kesken. Kiinteistötyönantajat kannattaa tämän vuoksi esityksessä ehdotetun kokeilun tavoitetta keventää koulutuksen järjestäjien byrokratiaa mahdollistamalla niille laaja tutkintojen järjestämisoikeus ja oikeus järjestää kaikkia tutkintoja englannin kielellä.

Muu ammatillinen koulutus

Kiinteistötyönantajat esittää huolensa hallituksen esityksen kategorisesta ehdotuksesta poistaa laista muun ammatillisen koulutuksen rahoituksen rahoitusmalli. Kiinteistöpalvelu- ja isännöintialojen yrityksille merkittävää, ammatilliseen koulutukseen kytkeytyvää ja jatkuvaan oppimiseen tähtäävää täydentävää koulutusta tarjoavan Kiinteistöalan Koulutuskeskus Kiinkon tapauksessa rahoitus kohdentuisi jatkossa vain sen tarjonnassa oleviin isännöinnin ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin ja niiden osiin.

Uudistus löisi korville erityisesti kiinteistöpalvelualaa, sillä Kiinkolle ei ole tähän mennessä myönnetty järjestämislupaa kiinteistöpalvelualan ammatillisiin tutkintoihin Kiinteistötyönantajien puoltavista lausunnoista huolimatta. Kiinkon tarjonnassa oleva muu ammatillinen koulutus on sekä valtakunnallisesti uniikkia että pitkän työelämäyhteistyön ansiosta työelämän tarpeita palvelevaa, merkittävää koulutusta, jota ei ole saatavilla muualta. Täydentävän koulutuksen merkitys on kiinteistöpalvelualalle kriittistä myös siitä syystä, ettei alan moniin vastuullisiin tehtäviin ole omia korkeakoulututkintoja.

Kiinteistötyönantajat pitää isona riskinä sitä, että osaavan työvoiman saatavuus vaarantuu koko kiinteistöalalla, jos muuhun ammatilliseen koulutukseen lukeutuva täydennyskoulutus jätetään valtionosuusrahoituksen ulkopuolelle. Mikäli muun ammatillisen koulutuksen rahoituksesta kuitenkin päätetään luopua, on tärkeä varmistaa kiinteistöalan koulutuksen valtionosuusrahoituksen jatko esimerkiksi harkinnanvaraisen rahoituksen kautta.

Työelämätoimikunnat

Kiinteistötyönantajat pitää hallituksen esityksen työelämätoimikuntiin liittyviä ehdotuksia heikosti valmisteltuina ja perusteltuina. Työelämätoimikuntajärjestelmä on aikanaan luotu tärkeäksi kolmikantaiseksi elimeksi, jonka päätehtävät liittyvät sekä ammatilliseen koulutuksen laatuun että sen sisältöön. Työelämätoimikuntien määrää on vähennetty viimeksi suuresti ammatillisen koulutuksen edellisen reformin yhteydessä, kun tutkintojen määrä väheni niiden laaja-alaistamisen myötä.

Hallituksen esityksessä työelämätoimikuntien määrää, jäsenten enimmäismäärää ja tehtäviä ehdotetaan muutettavaksi siten, että toimikuntien rooli tutkintojen kehittämisessä vahvistuisi ja näyttöjen toteutuksen seurannan ja osaamisen arvioinnin laadunvarmistuksen tehtävä supistuisi.

Kiinteistötyönantajat näkee työelämätoimikuntia koskevassa esityksessä useita ongelmia:

Keskeinen huoli liittyy tavoitteeseen laajentaa työelämätoimikuntia vähentämällä niiden määrää nykyisestä 33:sta korkeintaan 15:een. Kiinteistötyönantajat ei usko, että työelämätoimikunnille samalla suunniteltu tutkintojen kehittämiseen tähtäävän roolin vahvistaminen toteutuu tavoitellusti yhdistämällä toimikuntien toimialoja aiempaa laaja-alaisemmiksi, päinvastoin. Opetushallinnon osaamisen ennakkoinnin asiantuntijaelimeen aikanaan tehty vastaava muutos (toimialakohtaisista koulutustoimikunnista laajoihin ennakkointiryhmiin) kertoo oman tarinansa siitä, kuinka vaikea on saada yksittäisten toimialojen asioita esille, saati edistettyä, kovin laajassa kokoonpanossa.

Kiinteistötyönantajat ei näe perustelluksi, että työelämätoimikuntien määrää vähennettäisiin esityksessä ehdotetulla tavalla. Ammatillinen koulutus rakentuu laajasta, eri toimialojen erilaisiin osaamistarpeisiin vastaavasta tutkintokirjosta. Tutkintojen rakenteiden ja sisältöjen kehittämien vaatii myös jatkossa ensisijaisesti rautaista toimialakohtaista osaamista. Sen sijaan, että alakohtaisia työelämätoimikuntia vähennettäisiin, niihin pitäisi saada riittävä määrä erityisesti työelämän tarpeet tuntevia, asiantuntevia ja aktiivisia edustajia.

Koska työelämän tarpeet muuttuvat yhä nopeammassa tahdissa ja koska toimialojen rajapinnat ovat entistä häilyvämpiä, Kiinteistötyönantajat puoltaa kuitenkin tavoitetta vahvistaa mahdollisuuksia tarkastella tutkintoja ja ammatillista koulutusta myös laajempina kokonaisuuksina. Kiinteistötyönantajien näkemys on, että toimivampi ja tarkoituksenmukaisempi vaihtoehto olisi, että tähän työhön nimitettäisiin hallituksen esityksessä ehdotettuja jaostoja ”rajapintajaostoiksi” työelämätoimikuntien määrän vähentämisen sijaan.

Kiinteistötyönantajat on osallistunut jo vuosia aktiivisesti ammatillisen koulutuksen laadun edistämiseen liittyvään työhön ja on toiminut sen vahvana peräänkuuluttajana ja puolestapuhujana. Ammatillisen koulutuksen työelämälähtöistä laatua, tasalaatuisuutta ja yhteismitallisuutta pitää pystyä vaalimaan ja todentamaan vakuuttavasti myös jatkossa.

Vaikka työelämätoimikuntien nykyiseen rooliin kuuluva näyttöjen toteutuksen seuranta ja osaamisen arvioinnin laadunvarmistus ei ole toteutunut tehokkaimmalla mahdollisella tavalla, herää kysymys, ratkaako ongelma tehtävän poistamisella, vai pitäisikö tilalle miettiä toisenlainen seurantatapa. Kiinteistötyönantajat on ehdottomasti jälkimmäisen vaihtoehdon kannalla. Työelämän tärkeä rooli laatuun liittyvässä seurannassa ja vuoropuhelussa uhkaa kadota, jos seurantaa aletaan tehdä hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla pelkästään tilastojen pohjalta Opetushallituksen virkatyönä.

Koska suunnitteilla on parhaillaan myös osaamisen ennakkointifoorumiin liittyvä uudistus ja koska myös sillä on kytkös työelämätoimikuntien tutkintojen kehittämiseen liittyvän tehtävän vahvistamiseen, kyseisiä uudistuksia olisi syytä käsitellä rinnakkain. Karvin alkuvuonna valmistunut ammatillisen koulutuksen tutkintojärjestelmää ja sen kehittämistä koskeva arviointi olisi hyvä kytkeä laajemmin mukaan tähän tarkasteluun.

Meneillään oleva työelämätoimikuntakausi on vasta käynnistynyt ja sen on hallituksen esityksen mukaan tarkoitus jatkaa nykyisellään vuoden 2026 loppuun saakka. **Kiinteistöyönantajat ehdottaa, että hallituksen esityksen työelämätoimikuntaa koskeva osa irrotetaan tässä vaiheessa hallituksen muusta esityksestä ja uudistuksen valmistelulle otetaan tarpeellinen aikalisä.**

Helsingissä, 5. kesäkuuta 2024

KIINTEISTÖYÖNANTAJAT RY

Tiia Brax
johtava asiantuntija